

Alsónémedi Hírmondó

XXI. évfolyam
2011. augusztus 20.

Alsónémedi Nagyközség Önkormányzatának és Képviselő-testületének ingyenes tájékoztató és kulturális folyóirata.

*„Dicső István, nagy királyunk, Téged ég s föld magasztal,
Téged tisztel kis országunk, Első szent Urának vall.”*

**Tisztelettel meghívjuk
Alsónémedi Nagyközség
lakosságát Szent István és
az Államalapítás Ünnepére.**

**Helyszín: Szent István tér
Időpont: 2011. augusztus 20. 11-19 óra**

Programok:

11 órától – Családi Nap a Galagonya Kézműves Kör, a Nywyg Hagyományőrző Egyesület és a Halászy Károly Művelődési Ház és Könyvtár szervezésében. Kézműves foglalkozások, íjászbemutató, gyermekjátékok várják a családokat.

18 órakor – Ünnepi műsor, ünnepi beszéd, az új kenyér megáldása az egyházi vezetők által

Ünnepi beszédet mond: Vincze József polgármester

Ünnepeljük együtt méltó módon első nagy királyunk és államalapításunk ünnepét!

Alsónémedi Nagyközség Képviselő-testülete

A Széchenyi-arcú Szent István király

Augusztus huszadika közeledtével ismét megelevenedik előttünk első szent királyunk alakja, akinek Koppánnal vívott harcát, megkoronázását, egyházszervező munkáját mindannyian ismerjük. Az iskolapadból frissen kikerült generáció remélhetőleg tudja uralkodása dátumát, felesége Gizella és anyja Sarolt nevét, és talán törvényei közül is idézni tudnak néhányat. Így van ez rendjén, hiszen első királyunkról van szó, aki ráadásul negyven esztendőn át uralkodott, s halála után még fél évszázad sem telt el szentté avatásáig.

Sok-sok tettein keresztül ezer év távlatából ismerhetjük a királyt, az államalapítót, de vajon mennyire ismerjük, ismerhetjük-e az embert, a felelősséggel gondolkodó, országáért aggódó uralkodót, a fiát intelmeivel ellátó atyát? Miért lehet fontos nekünk ez a kép? Változtathat-e ez valamit a történelmi megítélésen? Lehet-e legendák, festmények, kőszobrok világából, az idő mélyéből felszínre hozni alakját, amikor egyetlen hiteles ábrázolása a koronázási paláston maradt ránk. Szent Istvánról később ezt írták: termete alacsony volt, de lelke nagy. Ez azonban csak egyike a középkori szerzők kedvelt közhelyeinek. Cselekedeteit a róla szóló három legendából ismerhetjük meg, gondolatait, eszmevilágát fiához, Imre herceghez intézett intelmei közvetítik.

István személyében kora egyesülve látta a dinasztiaalapító pogány hős és a Krisztusi törvények szerint uralkodó keresztény király egyéniségét. Törvényhozó és szervező munkája a köztudatban mitikus értelmet nyer. törvényeit és rendelkezéseit minden kiváltság és tilalom ősi jogforrásaként tisztelik. Legendás alakjában alig fél évszázaddal halála után teljes harmóniában áll előttünk az országalapító, a törvényhozó, és az isteni rendelésből csodatételre képes szent.

Egyik újkori „csodatételére”, de inkább nemzeti történelmünk abszurditására jellemző, hogy első szent királyunk és a „legnagyobb magyar”, Széchenyi István sorsa, pontosabban szobortörténete egy ponton találkozott. Ez az 1860-as esztendő volt, Széchenyi István halálának éve. A tragédia az egész nemzetet megrázta, s Széchenyi fia, Ödön szobrot akart állítani apja emlékére. Ezt azonban akkor – nem sokkal az 1848-49-es forradalom leverése után – nem lehetett megtenni. Így a Höller György soproni kőfaragó által Pusztacsaládon állított szobor Szent István királyt ábrázolja, de arcvonásai egyértelműen Széchenyi Istvánt idézik. Így férnek ök meg

egy szobortestben, s így él tovább István műve is újabb és újabb formában, hiszen az országépítő alapeszme hol Hunyadi Mátyás, hol Zrínyi Miklós, hol Széchenyi István munkájában öltött testet.

Most, hogy az új évezred első évtizedét lezártuk, őszintén hinnünk kell benne, hogy nagyformátumú, tehetséges, önzetlen emberek lépnek az elődök nyomdokába, akik figyelnek szent királyunk intelmeire és tovább tudják vinni örökségét.

*Tolnai Zoltán
történelem tanár
Baktay Ervin Gimnázium*

„ISTVÁN, ISTEN KEGYELMÉBŐL A MAGYAROK KIRÁLYA...” A SZENT JOBB TISZTELETE

*„Ó, dicsőséges Szent Jobb kéz,
Melyet magyar óhajta néz.
Drága kincse népünknek,
Nagy öröme szívünknek.”*

A Szent Koronán kívül egyik legértékesebb, s legősibb nemzeti ereklyénk első szent királyunk épségben maradt Jobbja, melyet megtalálásától a mai napig osztatlan tiszteletben részesít a magyar nemzet. A Szent Jobbot jelenleg a budapesti Szent István-bazilikában lévő Szent Jobb-kápolnában őrzik.

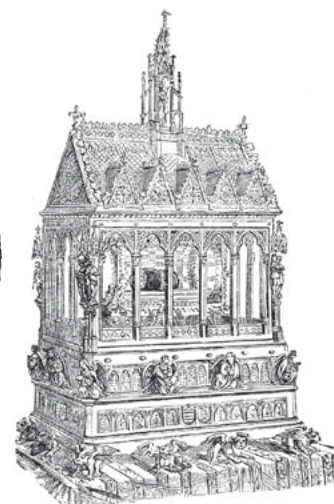
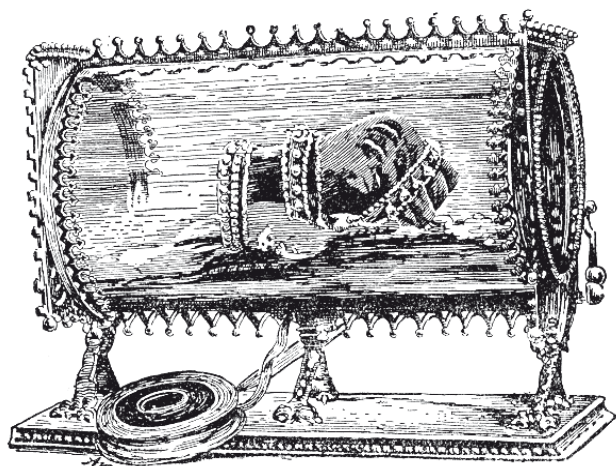
Az ereklye a nehéz történelmi időkben számos viszontagságon ment keresztül, míg méltó helyére kerülhetett.

István királyunk halálát követő trónviszály idején a fehérvári káptalan egyik papja, aki aggódott, hogy a holttestet talán megszenteltelenítik, kiemeltette a testet a bazilika közepén álló márványszarkofágból, és a bazilika alatti sírkamrába rejtette. Ekkor választották le róla a mumifikálódott jobb kezét, amit a bazilika kincstárába vittek. S onnan eltűnt.

Az ereklye megtalálásáról az első tudósítás a XII. század elején írt Hartvik legendában olvasható. Ez elmondja, hogy amikor István király sírját I. László 1083. augusztus 20-án kinyitotta, s onnan a csontokat kivéve, azokat oltárra helyeztette, a szent uralkodó jobb kezére húzott gyűrűjét nem találták meg a talajvízzel színültig elborított koporsóban. Ennek oka az volt, hogy a királyi gyűrűt az épségben maradt jobb kézzel együtt egy fehér ruhás ifjú alakjában megjelent földöntúli lény magához vette, és a Katapán nemzetségből származó Mercur nevű szerzetesnek azzal az utasítással adta át, hogy amíg erre Istentől intést nem kap, gondosan őrizze meg az ereklyét. Mercur, a fehérvári bazilika örkanonoka magával vitte a Jobbot, és Váradtól északra, a Berettyó partján letelepedve őrizte a becses relikviát.

István király szentté avatását (1083.) követően László király meglátogatta a szerzetest, aki elé tárta az elveszettnek hitt ereklyét. László, ki a szerzetes jó szándékában nem kételkedett, jóváhagyta ott egy apátság és monostor alapítását, melynek apátjává Mercurt tette.

Folytatás az 5. oldalon

Első királyunk tiszteletének előmozdítása érdekében a drága ereklye elhelyezésre került a fából ácsolt apátság épületében, melyet az uralkodó gazdag javadalmakkal látott el. Halálos ágyán megbízta Álmos herceget, hogy kőből emeljen méltó hajlékot a Szent Jobb számára. A Berettyó partján emelt monostor körül kialakult község neve Szentjobb (Bihar megye, román neve „nagy fantáziával” Siniob). Tempfli József nyugalmazott váradai megyés püspök a mai napig több méltóság mellett a szentjobbi apát címet is viseli.

Szent László az ereklye befogadására szolgáló monostor felépítésével egyidejűleg arról is gondoskodott, hogy az apátság tulajdonképpen alapja, a szent ereklye, díszes tartóba kerüljön, s abban őrizték az apátsági templom oltárán.

A Szent Jobb ereklyetartójának alakjára a szentjobbi apátság hiteleshelyi pecsétjeiből következtethetünk. Ezek a pecsétek a Szent László által készített ereklyetartó alakját őrizték és ábrázolták. A pecséteken látható ereklyetartó kar alakja azt is bizonyítja, hogy az eredeti Szent Jobb ereklye nem csupán az 1771-ben hazánkba visszahozott, ökölbe szorított kézfejből, hanem az egész jobb karból állott.

„Az Aranybulla (1222) a Szent Jobb tiszteletét törvénybe iktatta. A Szent Jobb kifejezés itt még nemcsak a ma is látható kézfejet jelenti, hanem az egész felső kart. Amelynek rajza (egy könyökben meghajlított kar) a szentjobbi apátság pecsétjén látható. A felső kar leválasztása és Lengyelországba vitele valószínűleg 1370-ben Nagy Lajos királyunk uralkodásának idején történt.”

Miután elkészült a fából épített monostor, s a Szent Jobb ereklyetartója, Szent László a püspökök s az ország nagyjai kíséretében megjelent az apátságban, hogy az általa apáttá nevezett Mercurt, és bencés rendtársait bevezesse az monostor birtokába.

A szent király Jobbját pedig az új templom oltárára helyezve azt népével együtt nyilvános tiszteletben részesítse.

Ezzel az aktussal vette kezdetét a Szent Jobb nyilvános tisztelete, melynek kezdetén Szent László minden bizonnyal ünnepnek nyilvánította május 30-át, azt a napot, amelyen az új monostor helyén az ereklyét Mercur birtokában megtalálta.

Azt a véleményt, hogy már Szent László elrendelte a Szent Jobb ünnepét alátámasztja Laskai Osvát (+1511.) ferences hittudós és író, aki „Igen hasznos beszédek a szentekről (Sermones de sanctis perutiles) című könyvének Szent Istvánról szóló beszédében a következőket mondja:

„Szent László miután összehívta az ország püspökeit, elrendelte István király jobbja ünnepének megülését.”

Az ereklyét később Székesfehérvárra vitték; az apátság így feladatát elvesztve lassan elnéptelenedett, és romlásnak indult.

A felső kar leválasztása és Lengyelországba vitele valószínűleg 1370-ben, Nagy Lajos uralkodásának idején, a lengyel-magyar perszonálunió megkötésekor, az unió szimbolikus megerősítése végett történt.

1541-ben a törökök elfoglalták Székesfehérvárt, majd „szabad rablás kezdődött”; ennek esett áldozatul sok egyéb pótolhatatlan nemzeti kincsünkkel együtt a Szent Jobb is.

A Szent Jobb holléte Magyarországon két-száz éven át ismeretlen maradt, ekkor magyar főurak akadtak a nyomára véletlenül a boszniai Raguzában (ma Dubrovnik), ahol domonkos szerzetesek őrizték. Ők figyelmeztették I. Lipót császárt, majd Mária Terézia császárnét, akinek hosszú diplomáciai tárgyalások után sikerült visszaszereznie az ereklyét 1771. április 16-án.

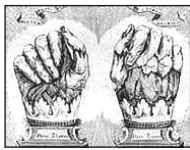
A kézereklyét először Bécsbe, majd még ez év őszén ceremoniális pompával Budára szállították, s 1944-ig a Budavári Palota Zsigmond-kápolnájában őrizték.

1938-ban, a Szent István halálának 900. évfordulójára rendezett szentévbén megemlékezésékként körbehordozták az országban. Az ünnepségsorozatot május 30-án nyitották meg, közvetlenül az eucharisztikus világkongresszus után.

Az ereklye a II. világháború során Nyugatra került. A jelvényeket az amerikai hadsereg találta meg, majd Salzburg érseki adta át megőrzésre. Magyarországra az Amerikai Katonai Misz-

szíó hozta vissza, és az 1945. augusztus 20-i körmeneten már körbehordozhatták.

A Szent Jobbot 1950-ig, a rend feloszlatásáig a budapesti angolkisasszonyok zárójában őrizték. A kommunista időkben betiltották a körmenetet, és a Szent Jobbot a Szent István-bazilika páncélszekrényében rejtették el. 1987. augusztus 20-án Paskai László bíboros, esztergomi érsek szentelte fel a Szent Jobb-kápolnát a Szent István-bazilikában, itt helyezték el az ereklyét. Szent István halálának 950. évfordulóján, 1988-ban a szent ereklyét körbehordozták az országban, eljutott az érseki és püspöki székhelyekre, valamint Pannonhalmára. 1989 óta ismét megrendezik az augusztus 20-i körmenetet.

Végezetül emlékezzünk meg azon történelmi tényről, miszerint:

István királyi méltóságának a pápa és a császár által való elismerésével nemcsak új hatalmi helyzetet, hanem sajátos, a francia, angol, spanyol királyok „*Dei gratia*” méltóságához hasonló önálló uralkodói eszmét is megteremtett, ott, ahol szomszédjai a német császárnak vagy Bizáncnak hódoltak.

Kevés számú oklevélszövegének megszólításaiban „*Stephanus Dei gratia Hungarorum rex*” megnevezéssel illette magát: István, Isten kegyelméből a magyarok királya.

Megérte még azt is, hogy ő, akinek kemény jobbja irtotta a pogány mítoszt, újfajta keresztény legenda-anyagot láthatott kibontakozni maga körül, mely magvává lett egy megszülető, egyelőre latin nyelvű magyar irodalomnak.

*Te népednek nemes remésége!
Idvez légy, mi megtérésöknnek
Bizon doktora és apostola!
Idvez légy, minden szentségnek
És igazságnak fényes tiköre!*

*Te miattad hittönk Krisztus Jézusban,
Te miattad idvözölünk es Krisztusban.
Kérünk, imádj ez te népedért,
Imádj egyházi szolgálókért es,
Hogy egy ellenség se légyen
Ragadozó ez te néped között.
(Karthausi Névtelen)*

Az illusztrációk Dr. Karácsonyi János: *Szent István király élete, Bp. 1904.* valamint Bunyitay Vince: *A váradi püspökség története. II. Nagyvárad. 1883. című köteteiből* valók.

Bálint István János (Faluház)

Jankovich Marcell: Szent István király

Első királyunk a kereszténységben az István nevet kapta. A névválasztás tudatos lehetett az európai keresztény államok közé beilleszkedni vágyó Géza fejedelem részéről: István, görögül *Sztephanosz* azt jelenti: „koszorú, korona”. Hogy a név jelentőségét felismerték, arról a Kálmán-kori Hartvik püspök-féle *István legenda* tudósít. Eszerint a szülés előtt álló Sarolt fejedelemasszony előtt álmában megjelent Szent István első vértanú, s így szólott hozzá: „Bízz az Úrban, asszony, s légy biztos, hogy fiút fogsz szülni, akinek e nemzetségben először jár korona és királyság, és az én nevedet ruházd reá”. Hartvik a görög nyelvben járatlanoknak még a szájába is rágya a látomás értelmét: „az István nevet kapta... mert ami «István» a görög nyelvben, «korona» a latin beszédben.” Noha a legfőbb királyi jelvény, a korona általában mindenütt nagy tiszteletben részesült, az a fajta szentség és közjogi méltóság, amit a magyar nemzet tulajdonított a Szent Koronának, másutt ismeretlen volt. A megkülönböztetett tisztelet okai közt első helyen szokás emlegetni, hogy a hagyomány Szent István koronájával azonosította, sőt sokáig még a koronakutatók is úgy hitték, hogy a koronának legalább a felső része Istváné lett volna. Györffy György mindmáig az ő személyéhez köti a felső, úgynevezett latin koronát, amennyiben feltevése szerint az István fejerekljetartójából készült volna. Hagiosz Sztephanosz „*hungarus*” magyarra, vagyis latinra fordítva szent koronát jelent, s mint ilyen lett a személy, később az ő nevét viselő tárgy a keresztény magyar államiság megtestesítője. Más szóval, a korona Sztephanoszt, első királyunkat, annak személyén keresztül pedig a mindenkori királyt jelképezte.

Faludi Ferenc

Szent István királyhoz (részlet)

*Dicső István, nagy királyunk,
Téged ég s föld magasztal,
Téged tisztel kis országunk,
Első szent urának vall.*

*Elbujdostál, megkerestünk,
Áldott légyen a szent ég!
Országunkba bévezettünk,
Szívünk örömeben ég!*

*Töled vette fényességét,
Méltóságát, érdemét,
Koronája ékességét,
Hitit, kincsét, mindenét.*

*Drága kincsünk, feltaláltunk:
Magyarország, vigadozz!
Itt van, kit óhajtvá vártunk,
Ezer áldásokat hoz.*

Ágh István: Barátok nevenapja (részlet)

*kinek koszorú vala nevem, István,
István magyar király, segíts,
hogy senki ne puszításson el közülnk,
se maga, se más keze által,
érleld érényeinket, mint a bort,
gyomláld ki hibáinkat, mint a konkolyt,
még akkor is, ha szebb virága,
engedd ifjúságunkat túlélni,
Szent István, magyarok királya,*

Szabó Magda: Hol vagy, István király? /részlet/

A vértől, amely egyre bővebben csorran határainkon kívül, az erőszaktól, a testvérgyilkosságtól ments meg bennünket, urunk. A nyomort igen nehezen, de valahogy eltűri a nép, hát még, ha azt érzi, szereti, megbecsüli, tiszteli áldozatát az, aki a szinte bírhatatlan terhelést ráhozta megviselt nyakára. Már annyit téptünk imánkkal, annyit mentettük viharos időben tisztelendő tetemedet, hogy csak csonka kezud maradt ránk földi mivoltodból, de annak elég ereje van ahhoz, hogy így, csonkán is egybetartszon minket és mindnyájunkat, akik nevedet kiáltják világszerte. István úr, szent király, te tudod, mi a válság, álltál fiad holtteste mellett, s csak később gyászolhattott benned az immár utolsó gyermekétől is megrablott apa, mert a királynak kellett eszén lennie és visszanyelni a könnyet és döntenie arról, hová induljon a követ, Velencének-e vagy Regensburg felé. Válság. Ki ismerné a szót, ezt az iszonyatos szót jobban tenálad? Ments meg bennünket saját, szerencsére még el nem követett bűneinktől, és áldj és vezess, mert kiáltunk hozzád, Szent István!